پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده، جهت‌گیری و هدف

الهه ماهیانی[۱]، فاطمه حسینقلی[۱]، محمد تقی پور[۲و*]، عارفه ضمیری[۱]

[۱]گروه روانشناسی، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی سهروردی، قزوین، ایران
[۲و*]گروه مهندسی صنایع، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی سهروردی، قزوین، ایران
mohamad.taghipour@srbiau.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف پیش بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری و هدف انجام شد. پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی و از منظر شیوه اجرا توصیفی پیمایشی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ به تعداد ۲۸۰۰ نفر بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای تعداد ۳۳۷ نفر انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS27 و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه به روش همزمان انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد عملکرد گرایشی با سطح معناداری ۰/۰۰۷ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۲۵، عملکرد اجتنابی با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۶- و حمایت اجتماعی ادراک شده با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۵۲ در تبیین واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی تاثیر دارند.

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، جهت‌گیری هدف، حمایت اجتماعی ادراک شده

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

۱. مقدمه

دانش آموزان به‌عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این قشر از لحاظ آموزشی و تربیتی باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می‌گردد از وظایف اصلی آموزش‌وپرورش در هر کشوری، انتقال میراث فرهنگی جامعه پرورش استعدادهای دانش آموزان و آماده کردن آن‌ها برای شرکت فعال در جامعه است؛ درواقع مدرسه خانه دوم دانش آموزان به‌ویژه در دوران ابتدایی است و فراهم کردن شرایطی که کودکان و نوجوانان از بودن در مدرسه لذت ببرند بسیار اهمیت دارد (احمدیان و همکاران، ۱۴۰۲). درواقع تجربه هرگونه شکست یا موفقیت در دوران تحصیل تأثیری عمیق بر نگرش مثبت یا منفی آن‌ها از خود و توانایی‌هایشان بر جا می‌گذارد. ازاین‌رو مساله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهم‌ترین چالش نظام‌های آموزشی در تمامی جوامع است.

یکی از عواملی که می‌تواند با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در ارتباط باشد جهت‌گیری هدف است (الاسقا[1]، ۲۰۲۲). جهت‌گیری هدف مبین انگیزه فرد از تحصیل است که رفتارهای مربوط به پیشرفت و شایستگی یک فرد را تبیین کند، همچنین زیربنای بسیاری از اقدامات موفق ازجمله تلاش‌های آموزشی است (بارنو و همکاران[2]، ۲۰۲۱). طرفداران نظریه جهت‌گیری هدف آن را دارای سه بعد می‌دانند که عبارت است از جهت‌گیری هدف تبحری، جهت‌گیری هدف عملکردی و جهت‌گیری هدف اجتنابی. طبق این الگو در جهت‌گیری هدف تبحری یا تسلطی دانش‌آموزان درصدد افزایش تسلط مفاهیم جدیدند و به درک و فهم موضوعات اهمیت می‌دهند. این‌گونه اشخاص افراد مسئولیت‌پذیری هستند و اگر در انجام کاری شکست بخورند مسئولیت آن را بر عده می‌گیرند و به دنبال انکار آن نیستند. در جهت‌گیری هدف عملکردی، دانش‌آموزان تلاش می‌کنند توانایی‌های خود را در قیاس با دیگران قرار دهند و برای آن‌ها مهم است که دیگران چگونه درباره‌ی آن‌ها داوری و قضاوت می‌کنند (لطفی و عاشوری، ۱۴۰۲).

از دیگر عواملی که می‌تواند بر عملکرد تحصیلی دانشجویان تأثیر بگذارد حمایت اجتماعی ادراک‌شده است. حمایت اجتماعی ادراک‌شده به‌طورکلی به معنای درک فرد از مورد مراقبت قرار گرفتن توسط دیگران است و اینکه یک شبکه اجتماعی مطمئن دارد که در زمان نیاز می‌تواند به آن متوسل شود. افراد می‌توانند از این منابع مختلف مانند دوستان، خانواده و افراد مهم کمک دریافت کند (هو و پروموفتیکول[3]، ۲۰۲۴). حمایت اجتماعی با باز داشتن فرد از یادآوری موضوع تنش‌زا، منجر به سازش هیجانی فرد با فشار روانی می‌شود (یوسفی و همکاران، ۱۴۰۳). به همین منظور این پژوهش باهدف پیش‌بینی

[1] . Alasqah
[2] . Barreno et al
[3] . Hou& Phromphithakkul

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری هدف انجام‌شده است و در ادامه بیان مسئله و ضرورت و اهمیت انجام پژوهش بیان می‌شود.

۲. بیان مساله

دانش‌آموزان به‌عنوان سرمایه‌های اصلی و آینده‌ساز هر جامعه، جایگاهی بنیادین در نظام آموزشی دارند و تحقق اهداف آموزشی و تربیتی بدون توجه به نقش و جایگاه آنان امکان‌پذیر نیست. پرداختن به ابعاد آموزشی، پرورشی و اجتماعی این قشر نه‌تنها به بهبود کیفیت نظام آموزشی منجر می‌شود، بلکه زمینه‌ساز شکوفایی استعدادها و ارتقای سرمایه انسانی جامعه نیز خواهد بود. یکی از رسالت‌های محوری آموزش‌وپرورش، انتقال میراث فرهنگی، پرورش قابلیت‌های فردی و اجتماعی دانش‌آموزان و آماده‌سازی آنان برای ایفای نقش فعال در زندگی اجتماعی است. در این مسیر، مدرسه به‌ویژه در مقطع ابتدایی همچون «خانه دوم» دانش‌آموزان عمل می‌کند و ایجاد فضایی پویا، امن و دلپذیر برای حضور آنان نقشی تعیین‌کننده در رشد و یادگیری دارد (احمدیان و همکاران، ۱۴۰۲).

یکی از متغیرهای مهم و اثرگذار بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، حمایت اجتماعی ادراک‌شده است. این مفهوم به برداشت فرد از میزان مراقبت، توجه و پشتیبانی دیگران اشاره دارد و بیانگر آن است که فرد شبکه‌ای مطمئن از روابط اجتماعی در اختیار دارد که در شرایط نیاز می‌تواند به آن تکیه کند. منابع این حمایت می‌تواند خانواده، دوستان، معلمان و سایر افراد اثرگذار در زندگی دانش‌آموز باشند (هو و پروموفتیکول[1]، ۲۰۲۴). حمایت اجتماعی با کاهش تمرکز بر عوامل تنش‌زا، زمینه‌ساز سازگاری هیجانی فرد در برابر فشارهای روانی می‌شود (یوسفی و همکاران، ۱۴۰۳). این حمایت در ابعاد مختلفی همچون حمایت عاطفی، اطلاعاتی و ابزاری بروز می‌یابد و نقش مهمی در ارتقای انگیزه، افزایش خودکارآمدی و تقویت مشارکت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کند.

یکی دیگر از عوامل مهم و تعیین‌کننده در پیشرفت تحصیلی، جهت‌گیری هدف دانش‌آموزان است (الاسقا[2]، ۲۰۲۲). این متغیر به انگیزه‌های فرد برای یادگیری اشاره دارد و رفتارهای مرتبط با تلاش، پیشرفت و شایستگی او را توضیح می‌دهد. جهت‌گیری هدف زیربنای بسیاری از موفقیت‌ها، به‌ویژه در عرصه آموزش، به شمار می‌رود (بارنو و همکاران[3]، ۲۰۲۱). پژوهشگران معمولاً آن را در سه بعد اصلی دسته‌بندی می‌کنند: تبحری (تسلطی)، عملکردی و اجتنابی. در جهت‌گیری تبحری، دانش‌آموز بر یادگیری عمیق و تسلط بر مفاهیم جدید تمرکز دارد، مسئولیت شکست‌های خود را می‌پذیرد و از

[1] . Hou& Phromphithakkul
[2] . Alasqah
[3] . Barreno et al

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

تجربه‌های ناموفق برای رشد استفاده می‌کند. در جهت‌گیری عملکردی، تمرکز بر مقایسه توانایی‌ها با دیگران و کسب تأیید اجتماعی است (لطفی و عاشوری، ۱۴۰۲)؛ این افراد معمولاً تمایل کمتری به انجام تکالیف دشوار دارند و در برابر چالش‌های تحصیلی انگیزه ضعیف‌تری نشان می‌دهند. در مقابل، در جهت‌گیری اجتنابی، هدف اصلی فرد جلوگیری از شکست و پیامدهای آن است (فریدل و همکاران[1]، ۲۰۱۸). یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که سخت‌کوشی و تعهد به اهداف تحصیلی، تأثیر مستقیم بر پیشرفت تحصیلی دارد (تانگ و همکاران[2]، ۲۰۲۱)، همان‌طور که مشاهده می‌شود روابط بین پیشرفت تحصیلی با حمایت اجتماعی ادراک‌شده و همچنین پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری هدف در مطالعات گذشته به‌صورت جداگانه موردبررسی قرارگرفته است، اما پژوهشی که به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری و هدف پرداخته باشد یافت نشده است و خلأ مطالعاتی در این زمینه وجود دارد. لذا سؤال اصل پژوهش حاضر این است که آیا می‌توان پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری و هدف پیش‌بینی کرد؟

۳. فرضیه پژوهش

این پژوهش به منظور پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری انجام شد. ایـــن پژوهـــش بـــرای بررسی هدف و فرضیه زیر انجـــام گرفـــت:

هدف: پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری

فرضیه: پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را می‌توان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری و هدف پیش‌بینی کرد.

۴. پیشینه پژوهش

حاتمی ایلیخچی (۱۴۰۴) پژوهشی را با عنوان «رابطه استرس تحصیلی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور تبریز» انجام دادند. نتایج نشان داد که مؤلفه‌های مختلف استرس تحصیلی شامل ناکامی، فشار، تغییرات و استرس خودتحمیلی، اثر منفی و معناداری بر عملکرد تحصیلی دارند. همچنین، واکنش‌های رفتاری، جسمانی، شناختی و هیجانی نسبت به استرس نیز به‌طور معناداری عملکرد تحصیلی را کاهش می‌دهند. در مقابل، حمایت اجتماعی ادراک‌شده از سوی خانواده، دوستان و دیگران با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار داشت.

[1] . Friedel et al
[2] . Tang et al

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

یزدانی و همکاران (۱۴۰۳) پژوهشی را با عنوان «نقش واسطه‌ای جهت‌گیری هدف پیشرفت در رابطه خودارزشیابی مرکزی و عملکرد تحصیلی فیزیک» انجام دادند. نتایج نشان داد که جهت‌گیری هدف پیشرفت تبحری-گرایشی به‌طور معنادار نمرات درس فیزیک را پیش‌بینی می‌کند و نقش میانجی جهت‌گیری هدف پیشرفت اجتنابی در رابطه بین خودارزشیابی مرکزی و عملکرد فیزیک تأیید شد.

لطفی و عاشوری (۱۴۰۲) پژوهشی با عنوان «نقش میانجی جهت‌گیری هدف و هویت تحصیلی در رابطه میان خوش‌بینی تحصیلی با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان» انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد که خوش‌بینی تحصیلی با جهت‌گیری هدف، هویت تحصیلی و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار دارد. همچنین، جهت‌گیری هدف و هویت تحصیلی با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط بودند و نقش میانجی آن‌ها در رابطه میان خوش‌بینی تحصیلی و درگیری تحصیلی تأیید شد.

کوپار و همکاران[1] (۲۰۲۵) مقاله تحت عنوان «تأثیر سبک‌های فرزندپروری بر دستاوردهای تحصیلی» باهدف بررسی ارتباط میان سبک‌های مختلف فرزندپروری و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان انجام داده است. نتایج نشان می‌دهد که سبک فرزندپروری مقتدرانه که ترکیبی از قوانین روشن و حمایت عاطفی است، با عملکرد تحصیلی بالاتر ارتباط مثبت و معناداری دارد.

ژانگ و کیون[2] (۲۰۲۴) پژوهشی تحت عنوان نحوه تأثیر حمایت اجتماعی روی عملکرد تحصیلی نوجوانان با نقش میانجی خودکارآمدی و مشارکت در یادگیری در این رابطه انجام دادند. نتایج نشان می‌دهد که حمایت اجتماعی رابطه مستقیم و مثبت با عملکرد تحصیلی دارد؛ همچنین حمایت اجتماعی از طریق خودکارآمدی و مشارکت در یادگیری به‌صورت زنجیره‌ای بر عملکرد تحصیلی تأثیر مثبت دارد.

پژوهش الاسقاه[3] (۲۰۲۲) باهدف بررسی نقش جهت‌گیری هدف در پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دوران همه‌گیری کووید-۱۹ انجام شده است. نتایج نشان داد که جهت‌گیری هدف، به‌ویژه جهت‌گیری تبحری، تأثیر معناداری بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارد.

[1] . Cupar et al
[2] . Zhang& Qian
[3] . Alasqah

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

پژوهش اوسان سوپرویا و سالاوربوردیس[1] (۲۰۲۰) باهدف بررسی ارتباط بین فرسودگی تحصیلی، جهت‌گیری هدف و عملکرد تحصیلی در میان دانش‌آموزان نوجوان انجام شده است. نتایج نشان داد بین سطوح بالای فرسودگی تحصیلی و کاهش عملکرد تحصیلی رابطه منفی معناداری وجود دارد و در مقابل، جهت‌گیری هدف یادگیری‌محور توانست به‌عنوان عاملی حفاظتی عمل کرده و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را ارتقا دهد.

۵. روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه آماری و روش نمونه‌گیری، ابزار، روش تجزیه و تحلیل داده ها

پژوهش حاضر ازنظر هدف، در زمره پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد، زیرا به دنبال ارائه نتایج و شناخت‌هایی است که بتواند در بهبود فرآیندهای آموزشی و ارتقای پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کاربرد عملی داشته باشد. این پژوهش قصد دارد با شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، مانند حمایت اجتماعی ادراک‌شده و جهت‌گیری هدف، زمینه تصمیم‌گیری‌های علمی و مدیریتی در محیط‌های آموزشی را فراهم کند. ازنظر شیوه اجرا، این مطالعه توصیفی و از نوع همبستگی بود، چراکه هدف اصلی آن بررسی و تحلیل روابط موجود میان متغیرهای تحقیق است.

جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر قزوین در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ به تعداد ۲۸۰۰ نفر می‌باشد.

حجم نمونه آماری مطابق فرمول کوکران ۳۳۷ نفر به دست آمد و نمونه‌ها به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

برای انتخاب نمونه‌ها در این پژوهش از بین مدارس دوره دوم متوسطه شهر قزوین تعداد ۱۰ مدرسه به‌صورت تصادفی انتخاب شد و در مرحله بعد از هر مدرسه تعداد ۱۲ دانش‌آموزان پایه دهم، ۱۲ دانش‌آموزان پایه یازدهم و ۱۲ دانش‌آموز پایه دوازدهم انتخاب خواهند شد که به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند.

پرسشنامه ها شامل: پرسشنامه جهت‌گیری هدف الیوت و مک‌گریگور۲ (۲۰۰۱) و پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک‌شده زیمت و همکاران۳ (۱۹۸۸) که این پرسش‌نامه توسط زیمت و همکاران در سال ۱۹۸۸ طراحی‌شده است.

تجزیه‌وتحلیل داده‌ها در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۷ انجام شد تا امکان پردازش آماری دقیق و قابل‌اعتماد برای داده‌های جمع‌آوری‌شده فراهم گردد. برای تحلیل روابط بین متغیرها، از روش ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که امکان سنجش میزان و جهت همبستگی بین دو متغیر کمی را به پژوهشگر می‌دهد. این روش به شناسایی ارتباطات خطی میان متغیرهای موردمطالعه کمک کرده و میزان شدت و جهت تأثیر متغیرها را مشخص می‌کند. علاوه بر آن، برای بررسی تأثیر چندین متغیر مستقل بر متغیر وابسته، از رگرسیون خطی چندگانه بهره گرفته شد. این روش امکان

[1] . Usán Supervía& Salavera Bordás
[2] . Elliot& McGregor
[3] . Zimet et al

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

ارزیابی همزمان اثرات متغیرهای مستقل را بر متغیر وابسته فراهم می‌آورد و به پژوهشگر کمک می‌کند تا سهم هر یک از متغیرها در توضیح تغییرات متغیر وابسته را تعیین کند. تحلیل رگرسیونی چندگانه همچنین قابلیت پیش‌بینی نتایج براساس ترکیب متغیرهای مستقل را دارد و اعتبار یافته‌های پژوهش را افزایش می‌دهد.

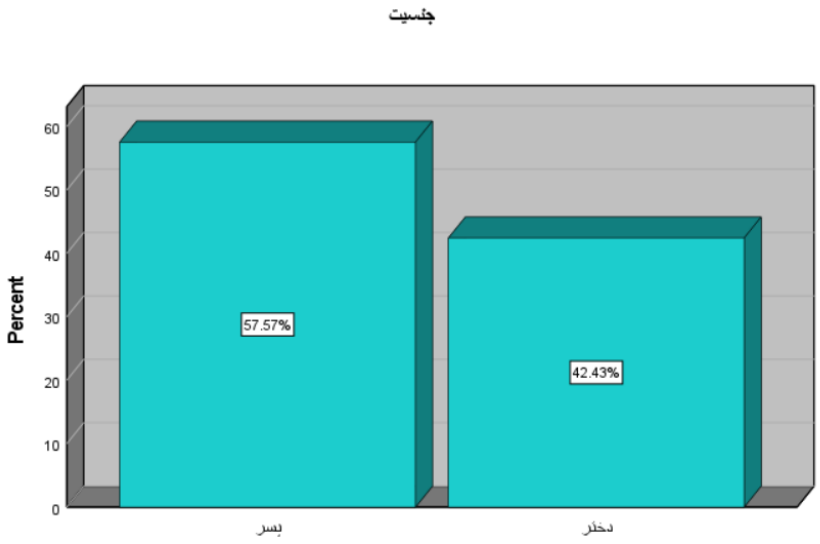
۶. آمار توصیفی

اطلاعات جمعیت‌شناسی

-جنسیت پاسخگویان

جدول ۱: جنسیت پاسخگویان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
پسر	۱۹۴	۵۷/۶
دختر	۱۴۳	۴۲/۴
کل	۳۳۷	۱۰۰

شکل ۱: جنسیت پاسخگویان

مطابق جدول و شکل (۱) ۱۹۴ نفر معادل (۵۷/۶ درصد) پسر ۱۴۳ نفر معادل (۴۲/۴ درصد) از پاسخگویان دختر بودند.

به طریق مشابه می توان: پایه تحصیلی پاسخگویان را بررسی کرد.

۷. آمار استنباطی

فرضیه پژوهش: پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را می‌توان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری هدف پیش‌بینی کرد.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

روابط بین متغیرهای پیشرفت تحصیلی با حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری هدف موردبررسی قرار گرفت و نتایج در جدول (۲) بیان‌شده است.

جدول ۲: آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین پیشرفت تحصیلی با جهت‌گیری هدف و حمایت اجتماعی ادراک‌شده

متغیرها	پیشرفت تحصیلی	
	ضریب همبستگی	مقدار p
عملکرد گرایشی	۰/۴۵۵	<۰/۰۰۱
تسلط گرایشی	۰/۱۴۸	<۰/۰۰۱
تسلط اجتنابی	-۰/۰۱۷	۰/۷۴۹
عملکرد اجتنابی	-۰/۴۶	<۰/۰۰۱
حمایت اجتماعی ادراک‌شده	۰/۶۷	<۰/۰۰۱

مطابق جدول (۲) بین عملکرد گرایشی و پیشرفت تحصیلی (۰/۴۵)، بین تسلط گرایشی و پیشرفت تحصیلی (۰/۱۴)، بین عملکرد اجتنابی و پیشرفت تحصیلی (۰/۴۶-) و بین حمایت اجتماعی (۰/۶۷) همبستگی معناداری وجود دارد. همچنین بین تسلط اجتنابی و پیشرفت تحصیلی همبستگی معناداری مشاهده نشد (P>۰/۰۵).

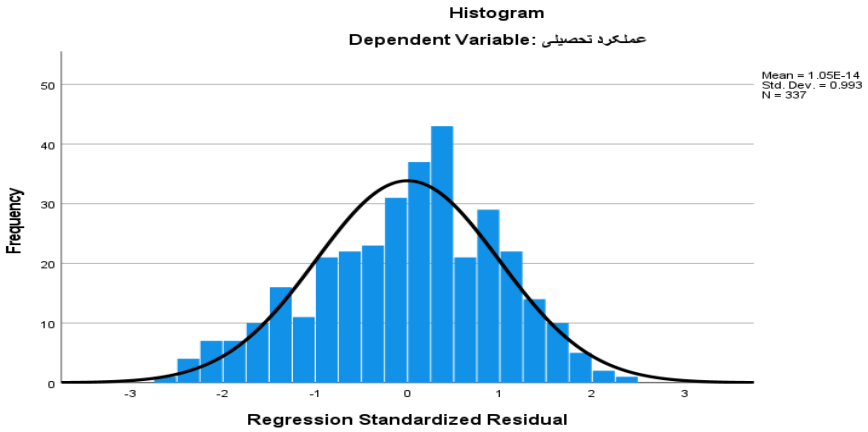
در ادامه نقش جهت‌گیری هدف و حمایت اجتماعی ادراک‌شده در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی با روش رگرسیون خطی چندگانه آزمون شد. روش رگرسیون از نوع همزمان (Enter) است. نتایج بررسی پیش‌فرض‌های آزمون رگرسیون و آماره‌های آنووا و ضریب تعیین در ادامه آمده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل رگرسیون جهت پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی براساس جهت‌گیری هدف و حمایت اجتماعی ادراک‌شده

مدل	R	R^2	R تعدیل‌شده	F	sig	Df1	Df2	دوربین واتسون
۱	۰/۷۰۲	۰/۴۹۳	۰/۴۸۵	۶۴/۴۱	۰/۰۰۱	۵	۳۳۱	۱/۹۷

براساس اطلاعات جدول (۳) شدت همبستگی براساس مقدار ضریب همبستگی چندگانه برابر ۰/۴۹۳ می‌باشد که نشان می‌دهد ۴۹/۳ درصد از تغییرات متغیر ملاک یعنی پیشرفت تحصیلی، می‌تواند توسط متغیر پیش‌بین تبیین شود. علاوه بر این آماده دوربین واتسون بین اعداد ۱/۵ تا ۲/۵ محاسبه‌شده است، لذا احتمال خودهمبستگی بین باقیمانده‌ها رد می‌شود و باقیمانده‌ها مستقل از یکدیگر بوده و میزان باقیمانده یک مورد، در باقیمانده مورد بعدازآن تأثیری ندارد.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

شکل ۳: نمودار هیستوگرام باقیمانده استاندارد رگرسیون در فرضیه اصلی

نمودار هیستوگرام باقیمانده رگرسیون نشان می‌دهد که باقی‌مانده استانداردشده منطبق بر خط نرمال است.

جدول ۴: خلاصه یافته‌های جدول آنووا برای بررسی معناداری پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی براساس جهت‌گیری هدف و حمایت اجتماعی ادراک‌شده

مدل	منبع شاخص تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	sig
۱	رگرسیون	۶۵۸/۱۳	۳	۱۳۱/۶۲	۶۴/۴۱	<۰/۰۰۱
	باقیمانده	۶۷۶/۴۲	۲۹۳	۲/۰۴۴		
	کل	۱۳۳۴/۵۵	۲۹۵			

براساس اطلاعات جدول ۴، آزمون F استقلال متغیرهای مستقل از هم را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که در رگرسیون متغیرهای مستقل از هم تفاوت دارند یا خیر. با توجه به اینکه f ازنظر آماری معنادار است جهت‌گیری هدف و حمایت اجتماعی ادراک‌شده باهم تفاوت معناداری دارند و اثر هریک از آن‌ها بر پیشرفت تحصیلی مستقل از اثر دیگری بوده است. ضرایب مربوط به پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی براساس متغیرهای ذکرشده در جدول (۵) ارائه‌شده است.

جدول ۵: ضرایب بتا و آزمون معناداری T برای متغیرهای پیش‌بین

متغیر ملاک	متغیرهای مستقل	B	STE	β	T	sig	شاخص‌های	
							تولرانس	تورم واریانس
پیشرفت تحصیلی	مقدار ثابت	۸/۸۹	۱/۰۷۸	----	۸/۲۵	۰/۰۰۱	----	-----
	عملکرد گرایشی	۰/۱۱۵	۰/۰۴۲	۰/۱۲۵	۲/۷۱	۰/۰۰۷	۰/۷۲	۱/۳۸
	تسلط گرایشی	۰/۰۶۱	۰/۰۳۴	۰/۰۷۰	۱/۷۸	۰/۰۷۵	۰/۹۸	۱/۰۱
	تسلط اجتنابی	۰/۰۳۵	۰/۰۳۴	۰/۰۴۰	۱/۰۲	۰/۳۰	۰/۹۸	۱/۰۱
	عملکرد اجتنابی	-۱/۵۷	۰/۰۴۳	-۰/۱۶۶	-۳/۶۴	۰/۰۰۱	۰/۷۳	۱/۳۵
	حمایت اجتماعی ادراک‌شده	۱/۶۷	۰/۰۱۶	۰/۵۲۱	۱۰/۵۷	۰/۰۰۱	۰/۶۳	۱/۵۸

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده به ترتیب عملکرد گرایشی با سطح معناداری ۰/۰۰۷ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۲۵، عملکرد اجتنابی با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۶- و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۵۲ در تبیین واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارند.

(عملکرد گرایشی×۰/۱۱۵)+(عملکرد اجتنابی×۱/۵۷-)+(حمایت اجتماعی ادراک‌شده×۱/۶۷)= پیشرفت تحصیلی

۸. نتیجه گیری

در این بخش به بحث و نتیجه گیری پیرامون یافته های پژوهش پرداخته شد و فرضیه پژوهش مورد تبیین قرار گرفت.

فرضیه پژوهش: پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را می‌توان براساس حمایت اجتماعی درک شده و جهت‌گیری و هدف پیش‌بینی کرد.

نتایج آزمون رگرسیون نشان داد به ترتیب عملکرد گرایشی با سطح معناداری ۰/۰۰۷ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۲۵، عملکرد اجتنابی با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۱۶- و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و ضریب رگرسیونی ۰/۵۲ در تبیین واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارند. نتایج به‌دست‌آمده با یافته‌های حاتمی ایلیخچی (۱۴۰۴)، یزدانی و همکاران (۱۴۰۳)، کوپار و همکاران[1] (۲۰۲۵) و ژانگ و کیون[2] (۲۰۲۴) همخوانی دارد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت عملکرد گرایشی که تأثیر مثبت و معناداری بر پیشرفت تحصیلی داشت، از منظر نظریه هدف‌گرایی پیشرفت بیانگر جهت‌گیری یادگیرندگان به‌سوی اهداف تبحری و یادگیری‌محور است. این نظریه تأکید می‌کند دانش‌آموزانی که اهداف تبحری دارند، تمایل بیشتری به درگیری شناختی، تلاش پایدار و استفاده از راهبردهای خودتنظیمی نشان می‌دهند. ضریب مثبت عملکرد گرایشی کاملاً در راستای این نظریه است و نشان می‌دهد که جهت‌گیری مثبت و فعال به یادگیری، به‌عنوان یک محرک درونی، فرایندهای شناختی را تقویت کرده و پیشرفت تحصیلی را افزایش می‌دهد. همچنین، این یافته با نظریه خودتعیین‌گری نیز هماهنگ است؛ این نظریه بیان می‌کند که انگیزش درونی (مانند گرایش به یادگیری و موفقیت) زمانی افزایش می‌یابد که فرد احساس اختیار، شایستگی و ارتباط داشته باشد و این انگیزش بهبود عملکرد واقعی را به دنبال دارد. در مقابل، عملکرد اجتنابی که اثر منفی و معنادار بر پیشرفت تحصیلی داشت، با نظریه‌های انگیزشی مربوط به ترس از شکست و اهداف عملکردی-اجتنابی همسو است (ژانگ و کیون، ۲۰۲۴). براساس دیدگاه دوک و الیوت، اهداف اجتنابی معمولاً از باورهای ناکارآمد، اضطراب عملکرد، الگوهای ذهنی ثابت و ترس از ارزیابی منفی ناشی می‌شوند. این دسته از دانش‌آموزان تمایل به دوری از تکالیف، کاهش تلاش و کاهش خودکارآمدی دارند که این امر عملکرد تحصیلی را به‌شدت تضعیف می‌کند. نظریه شناختی-اجتماعی بندورا نیز تأکید می‌کند که کاهش خودکارآمدی و انتظار شکست باعث فعال شدن

[1] . Cupar et al
[2] . Zhang& Qian

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

راهبردهای اجتنابی و کاهش مشارکت شناختی می‌شود که دلیل اصلی ضریب منفی عملکرد اجتنابی در مدل رگرسیون است. از سوی دیگر، حمایت اجتماعی ادراک‌شده که قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی بود، ازنظر روان‌شناختی در چارچوب نظریه‌های حمایت اجتماعی (کاپلان، کوهن) و الگوی انگیزشی بندورا قابل توضیح است. حمایت اجتماعی به فرد احساس امنیت روانی، ارزشمندی، تعلق و توانمندی می‌دهد و طبق نظریه خودتعیین‌گری، نیاز اساسی به «ارتباط» را برآورده می‌سازد. زمانی که دانش‌آموز احساس کند مورد حمایت والدین، معلمان و همسالان است، باور به توانایی (خودکارآمدی)، انگیزش درونی و امید تحصیلی او افزایش می‌یابد. نظریه بندورا نیز بیان می‌کند که بازخورد مثبت و حمایت اجتماعی به عنوان یک منبع مؤثر «تقویت اجتماعی» موجب افزایش باور به توانایی‌ها و درنتیجه عملکرد بهتر می‌شود. همین امر توضیح می‌دهد که چرا حمایت اجتماعی با ضریب بالا توانسته است بخش قابل‌توجهی از واریانس پیشرفت تحصیلی را تبیین کند.

۹. پیشنهادهای پژوهشی

-پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی متغیرهایی مانند خودکارآمدی، انگیزش درونی، عزت‌نفس یا تاب‌آوری تحصیلی نقش میانجی بین جهت‌گیری هدف و پیشرفت تحصیلی موردبررسی قرار گیرد.

-پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی تأثیر جهت‌گیری هدف تسلطی، جهت‌گیری هدف عملکردی-رویارویی و جهت‌گیری هدف عملکردی-اجتنابی را در گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با توجه به جنسیت، مقطع تحصیلی یا رشته تحصیلی مقایسه شود.

-پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی از طراحی طولی استفاده شود تا تغییرات جهت‌گیری هدف و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را در طول زمان و تأثیر تعامل با محیط آموزشی و اجتماعی موردبررسی قرار گیرد.

-پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی در سایر جوامع آماری و سایر شهرها انجام شود.

-پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی از ابزار گرد مصاحبه نیز استفاده گردد.

مراجع

۱. احمدیان، حدیث، جهانی، محمد، حیدری، ظاهروند، اسلام وجوادی، محمدجواد (۱۴۰۲). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی براساس اشتیاق به مدرسه در دانش‌آموزان، در مجموعه مقالات شانزدهمین همایش ملی علمی پژوهشی روانشناسی و علوم تربیتی. موسسه پژوهشی رهجویان پایا شهر اترک و مجله علمی تخصصی پایای شهر. شیروان.
۲. حاتمی ایلخچی، محمد. (۱۴۰۴). رابطه استرس تحصیلی و حمایت اجتماعی ادراک‌شده با عملکرد تحصیلی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور شهر تبریز. پویایی روانشناختی در اختلال‌های خلقی، ۱-۱۷.
۳. سالاری فر، محمدحسین و پاکدامن، شهلا. (۱۳۹۳). نقش مؤلفه‌های حالت فراشناختی در خودنظم جویی. *فصلنامه* روان‌شناسی کاربردی، ۶(۳)،۲-۴۰.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]

۴. لطفی، سیما و عاشوری، هایده. (۱۴۰۲). نقش میانجی جهت‌گیری هدف و هویت تحصیلی در رابطه میان خوش‌بینی تحصیلی با درگیری تحصیلی دانش آموزان. مدیریت و چشم‌انداز آموزش، ۵(۱)، ۹۲-۱۱۰.

۵. یزدانی، فاطمه، طالع پسند، سیاوش و رحیمیان، اسحق. (۱۴۰۳). نقش واسطه‌ای جهت‌گیری هدف پیشرفت در رابطه خودارزشیابی مرکزی و عملکرد تحصیلی فیزیک. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۱۳(۲)، ۱-۱۳.

۶. یوسفی افراشته، مجید، مرادی، معصومه و رحماندل، لیلا. (۱۴۰۳). رابطه حمایت اجتماعی ادراک‌شده، خود شفقت‌ورزی و سرسختی روانی با کیفیت زندگی و عملکرد جنسی زنان یائسه: نقش میانجی‌گری نگرش به یائسگی. روانشناسی سلامت، ۱۳(۵۱)، ۱۱۵-۱۳۴.

7. Alasqah, S. S. (2022). Goal orientation and its impact on university students' academic achievement during the COVID-19 pandemic. *SAGE Open*, *12*(2), 21582440221093617.

8. Barreno SN, Veas A, Navas L, Castejon JL. (2021). Psychometric Properties of the Spanish Version of the Goal Orientation Scales in Ecuadorian Undergraduate Students.Frontiers in Psychology,11, 22- 45

9. Cupar, T., Klanjšek, R., Košir, K., Lavrič, M., & Vazsonyi, A. T. (2025). Effects of parenting styles on academic achievement: The moderating role of a country's economic development. *Children and Youth Services Review*, *176*, 108429.

10. Elliot, A. J., & McGregor, H. A. (2001). A 2× 2 achievement goal framework. *Journal of personality and social psychology*, *80*(3), 501.

11. Friedel, J. M., Cortina, K. S., Turner, J. C., & Midgley, C. (2018). Changes in efficacy beliefs in mathematics across the transition to middle school: Examining the effects of perceived teacher and parent goal emphases. Journal of Educational Psychology, 102(1), 102-114.

12. Hou, B., & Phromphithakkul, W. (2024). Relationship between perceived social support and university students' academic engagement in Shanxi, China: the chain mediating effect of academic buoyancy and academic emotion, the moderating effect of proactive personality. *18*(1), 269-284.

13. Lee, D. L. (2024). The Effects of Spirituality and Social Support on Posttraumatic Growth in BIPOC Communities Following the August 2016 Flooding Event in Baton Rouge, LA.

14. Li, Q. L., Zhao, J. Y., Tian, J., Sun, T., Zhao, C. X., Guo, H. C., ... & Zhang, S. E. (2021). The association among achievement goal orientations, academic performance, and academic well-being among Chinese medical students: A cross-sectional study. *Frontiers in Psychology*, *12*, 694019.

15. Tang, X., Wang, M. T., Parada, F., & Salmela-Aro, K. (2021). Putting the goal back into grit: Academic goal commitment, grit, and academic achievement. *Journal of youth and adolescence*, *50*, 470-484.

16. Usán Supervía, P., & Salavera Bordás, C. (2020). Burnout, goal orientation and academic performance in adolescent students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(18), 6507.

17. Xiang, J., Gao, J., & Gao, Y. (2023). The relationship between physical activity and academic achievement in middle school students: the chain mediating role of social support and learning engagement.

18. Yasin, A. S. M., & Dzulkifli, M. A. (2011). The relationship between social support and academic achievement. *International Journal of Humanities and Social Science*, *1*(5), 277-281.

19. Zhang, X., & Qian, W. (2024). The effect of social support on academic performance among adolescents: The chain mediating roles of self-efficacy and learning engagement. *PloS one*, *19*(12), e0311597.

20. Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, *52*(1), 30-41.

[Downloaded from www.iem-science.ir on 2026-11-11]